

El Baix Llobregat. Història i actualitat ambiental d'un riu

Narcis Prat i Enric Tello (coord.)

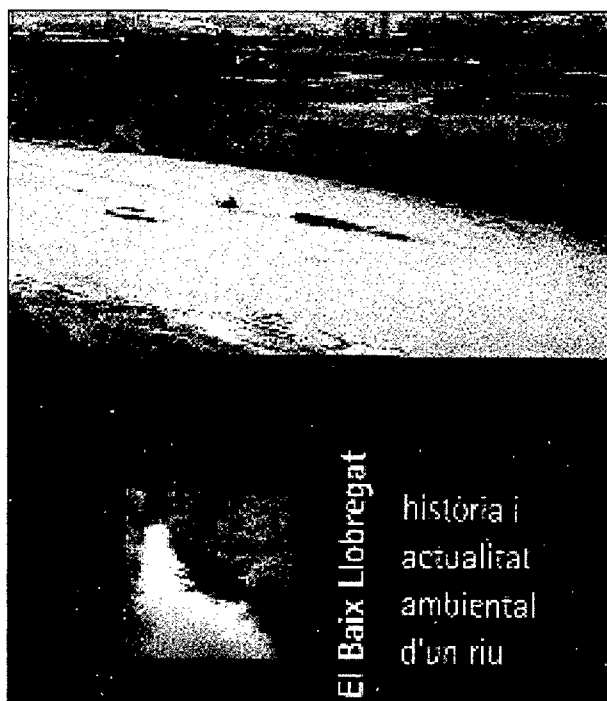
Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat
Barcelona, 2005

ANNA ISABEL ARGILÉS

Per sort, ja fa un cert temps que els rius han deixat de ser vistos únicament com un curs d'aigua del qual es podia treure profit, sense haver-se de preocupar de res més. Avui i sempre els rius són una font de vida, que a l'hora en tenen una de pròpia que cal respectar i de la qual s'ha de tenir cura. Es tracta d'una vida complexa que dona lloc a un ecosistema canviant per allà on passa. D'ençà que neix fins que arriba al mar, el seu corrent

anirà arrossegant llims, còdols... d'aquí cap allà permetrà la vida a peixos i microorganismes, però al mateix temps també anirà alimentant boscos de ribera i horts; quan les seves aigües es filtren, es formen aqüífers que, arribant al mar, hauran de mantenir l'equilibri amb l'aigua salada. Si formen una plana al·luvial, les terres seran riques però requeriran molt d'esforç. Però els rius són, també, una força poderosa que cal respectar i témer.

El riu Llobregat ha constituït un eix vertebrador de la comarca del Baix Llobregat; si bé és cert que ultrapassa aquest territori, és en el seu interior on pren una especial dimensió pel que fa tant a l'estat de l'aigua com a la pressió a què es veu sotmès per l'entorn,

sobretot per la construcció de tot tipus d'infraestructures d'abast molt superior al comarcal; de la mateixa manera, l'ocupació urbana del territori ha arribat ja a límits insuperables.

El llibre que ens ocupa presenta una visió holística. Per aquesta raó, els textos de cada una de les tres parts que el componen serveixen per donar una visió molt completa de la complexitat del tema. En la primera es presenten

les característiques físiques del riu, conseqüència d'una climatologia mediterrània amb un ritme irregular de pluges, que han fet del Llobregat un riu amb un important historial de crescudes i desbordaments i, a l'hora, de dèficits d'aigua i sequeres d'aparició imprevisible, i en ambdós casos les conseqüències són sovint molt negatives. La incertesa climàtica comprovada al llarg del temps pot accentuar-se pel canvi climàtic antròpic i es pot posar de relleu, encara més, la necessitat de la conservació del seu entorn, com els boscos de ribera i les planes d'inundació, i la d'una bona gestió de l'aigua. D'altra banda, la construcció d'infraestructures no sempre respectuoses amb les necessitats de desguàs del riu accentuen els riscos associats al fenomen natural de les crescudes. El movi-

ment de residus sedimentats amb un important grau de contaminació, a banda d'altres activitats com ara l'extracció d'àrids, han posat de relleu la necessitat de legislar els usos del riu.

El subministrament d'aigua tant des de la superfície com des dels aqüífers fan necessari el seu bon funcionament, sense haver d'esperar l'aplicació de mesures correctives que gairebé sempre resulten cares i complexes. És necessària, doncs, una gestió democràtica de l'ús de l'aigua. Una bona mostra d'aquest fet la tenim en la creació, l'any 1982, de la Comunitat d'Usuaris d'Aigües del Baix Llobregat.

La segona part fa referència a diferents processos històrics d'àmbit comarcal que també han tingut el seu epicentre en l'aigua del Llobregat. De fa temps, la població instal·lada en els nuclis dels dos costats del riu van començar a fer un ús de l'aigua i de les terres del seu entorn que, de mica en mica, anava esdevenint un ús intensiu. A l'inici del segle XIX, els pobles no deltaics havien arribat al límit de rompudes de terres. Avui hem arribat al límit de l'ocupació urbana. Ja en el segle XVIII i XIX hi va haver veus que alertaven de les conseqüències de l'ús excessiu d'adobs, de la reculada dels boscos en favor de la vinya i a causa del subministrament de llenya a la ciutat de Barcelona, entre altres.

Els inicials processos industrialitzadors de la comarca, que tenen l'origen en l'abundor d'aigua provinent del Llobregat, aniran donant pas a la instal·lació d'indústries més modernes també atretes per l'aigua, entre altres qüestions.

Però l'aigua ha anat esdevenint un recurs escàs i s'ha convertit en un bé que els economistes anomenen econòmic, perquè ja no n'hi ha per a tot, i a més a més, la qualitat deficient que té la fa encara més escassa quan es tracta de satisfer les necessitats biològiques més bàsiques, perquè fa necessaris tractaments de l'aigua difícils i costosos. Quan els costos s'imputen directament als rebuts de l'aigua, sense cap mena de diàleg previ amb els usuaris, això pot donar lloc a moviments socials en contra del pagament per considerar-lo abusiu. Un cop més, la via democràtica es mostra com el millor camí per resoldre problemes, tal com ho va posar de relleu, en el seu moment, la

creació de l'Agència Catalana de l'Aigua. Aquests són alguns dels aspectes tractats en la tercera part.

Com veiem, el llibre *Història i actualitat d'un riu* és una obra coral amb un interès comú: donar una visió el més completa possible del riu Llobregat que ens permeti entendre millor la seva complexitat, davant d'un horitzó desafiant si volem gaudir del riu i de la seva aigua, dels boscos, de les zones humides... amb tot el que això comporta a nivell ambiental, social i econòmic. La contribució dels materials reunits en aquest volum posen en evidència una realitat no sempre complaent, al temps que suggereixen una més gran responsabilitat política i social al front de la construcció del riu del futur.

El resultat, un cop més, de la recerca col·lectiva convocada pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, que ha pres el testimoni de la feina feta pel doctor Codina, ha estat una publicació necessària per tal de donar a conèixer la situació del riu i aportar elements de reflexió per a la pràctica política i per als ciutadans de la comarca.